

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. V. De Iejunio Ecclesiastico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Dei in usum nostræ rationis, quod nobis Deus non subiecit in ordine ad talem effectum, secus in ordine ad medicinam vel somnum. Quare specialis malitia ebrietatis esset injustitiæ respectu Dei. Quod non credo conforme communi apprehensioni, etiam ipsorum peccantium. Malitia itaque consistit in destituti inordinatione superius descriptâ.

64. *Alia de privationibus dicta ejusdem breviter reprobantur.*

Inferit quoque *num. 106.* difficile probari, quod potitare etiam usque ad privationem usus rationis, non delectationis, sed somni moderati conciliandi gratiâ, seclusis aliis extrinsecis, sit magis peccatum quam sit ipse somnus extrinsecus, calum necessitatis; quod tamen subiecit examini aliorum: sed absque examine falsissimum apparet. Prout & hoc, quod *num. 107.* subdit difficile probari esse peccatum, si alterius legis transgressionem secludas, indes potitare, sine perfecta ebrietate: quasi verò cum imperfecta ebrietate similive excessu id agere non sit ullum peccatum. Idemque *num. 108.* respondendum censet de provocatione ad æquales haustus, quæ tamen ab omnibus improbat, tamquam inordinata, saltem venialiter, etiam seclusa perfecta ebrietate.

65. *An consensus sit se inebriasse, qui potitat cum nausea vini usque ad privationem usus rationis, prout ut satisfaciatur amico.*

Non est denique probandum, quod juxta ipsum *num. 103.* potitans usque ad privationem usus rationis cum nausea vini præcisè ad satisfaciendum amico, dicendus sit potius se eo usque ingurgitasse, quam inebriasse. Non enim dubitandum apparet, quin talis potitatio comprehendatur inter ebrietates juxta Apostolum excludentes à regno Dei, inter quas etiam ex professo recensetur ab *Augustino Serm. 232. de Temp.* Et merito: cum usus delectabilium gustus inordinatus usque ad privationem istam non minus sit vitium completum sobrietati oppositum, quam fornicatio, pollutio &c. sint luxuria opposita castitati, etiam delectabilia hæc non propter delectationem, sed vel ob sanitatem, vel ob alios fines appetantur.

QUESTIO V.
De Jejunio Ecclesiastico.

66. *Quid significetur nomine jejunii.*

JEJUNIUM significat ciborum parsimoniam specialiter, sive quoad rariorem & parciolem usum, sive quoad victus asperitatem majorem, quam virtus abstinentiæ per se requirat. Quod diversimodè à diversis Sanctis omnis ævi practicatum est. Dicitur Ecclesiasticum, quando fit modo per Ecclesiam præscripto, qui est, ut abstinetur à cibis certi generis, & pluribus refectionibus in die naturali, & servetur certa refectionis hora. Quod quidem Ecclesia ob maximas jejunii utilitates, causalque justissimas merito certis anni diebus præcepit fidelibus: quidquid exemplo quorundam antiquiorum Hæreticorum nostri Recentiores contradicant, satis re-

Quodnam dicatur Ecclesiasticum.

Illud rectissime indicit Ecclesia.

futati per consensum & usum omnium sæculorum, jam inde temporibus Apostolorum. Immo ab his institutum esse, Ecclesiæque traditum jejunium quadragesimale, Patres passim testantur.

67. *Generales Hæreticorum contra Jejunium, nes qua.*

Varia porro, quæ in jejniis Catholicorum Hæretici arguunt, ex parte sunt generalia ad alias Ecclesiæ leges, opera meritoria & satisfactoria, ac denique opera supererogationis, quæ alibi refutantur: ut Cavillatio, quod sint contra libertatem christianam, spectentque ad servitutem judaicam; quod adhibeantur ad mercedem & satisfactionem, quod sit superstitiosum adhibere aliquid ad cultum Dei, quod non est ab eo præceptum. Quasi verò non sufficiat præcipi à Ecclesia, aut à Deo commendari, prout jejunium commendatur *Tob. 12. Dan. 10. Joel. 2. 2. Cor. 6.* idemque laudatur in Anna vidua *Luc. 2.* Sanè obsequia spontanea solent esse gratiora, certè non respicienda etiam in humanis.

68. *Quænam specialiter contra idem obijciunt scripturæ.*

Specialiter autem ad præsens institutum pertinet, quod abstinentiam à certis cibis dicant esse vocatam ab Apostolo *1. ad Timoth. 4.* doctrinam demoniorum, ubi rationem addit: *quia omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod eum gratiarum actione percipitur.* Deinde dicunt delectum ciborum pertinere ad Judaicas ceremonias; ac proinde Ecclesiam facientem talem delectum reincidisse in Judaismum. Unde hoc redarguit Apostolus *ad Coloss. 2. Nemo vos judicat in cibo, aut in potu.* Quare etiam *Matth. 15.* Christus dicit: *Non quod intrat in os coquinat hominem.*

69. *Eadem hinc solvantur. Ecclesia non vetat cibum tamquam immundum, ex se nisi veteri ratione legis veteris.*

Verum ad hæc respondetur Catholicos non abstinere à quibusdam cibis tamquam ex natura sua illicitis aut immundis; pro ut fecerunt *Tatiani Manichæi, Priscilliana, &* quidam alii Hæretici, quos per prophetiæ spiritum prænuntiavit Apostolus aliquando venturos *1. ad Timoth. 4.* Neque etiam abstinere Catholicis à quibusdam cibis tamquam ob significationem aut ratione legis veteris adhuc immundis, quos reprehendit Apostolus *ad Coloss. 2.* Nam planè contrarium docet Ecclesia Catholica, ideoque tempore & loco quodlibet cibos percipere fidelibus permittit. Abstinent igitur Catholici certis diebus à quibusdam cibis, secluso præcepto Ecclesiæ licitis, ac ex natura sua bonis, ob carnis mortificationem aliasque utilitates: quod bonum ac religiosum esse, satis præbent Sanctorum exempla, etiam in sacris litteris commendata: sic Daniel à carne, vino & aliis delicatioribus per tres hebdomadas abstinet *Daniel. 10.* Rechabab à vino *Jerem. 35.* Et Nazaræi ab omni quod inebriare possent *Numer. 6.* Sic etiam Joannis Baptistæ esca fuit mel sylvestre & locustæ *Matth. 3.* Idem à principio imitati sunt plerique maximi Sancti novi Testamenti.

Ad lo-

70. Expenditur illud Christi: Quod intrat in os, non coinquinat animam,

Ad locum Matthaei dico Christum ibi non agere de delictu ciborum, sed docere id quod intrat in os, si videlicet sit cibus alioquin licitus, non coinquinat animam, nec fieri cibum immundum ex eo, quod sumatur illotis manibus. Discipuli enim non reprehendebantur; sed quod comederent cibos vetitos, sed tantum quod non lavarent manus: neque etiam Christus intendebat docere animas Judaeorum non fore coinquinandas, si ipsi comedissent cibos legitime adhuc obligante vestros, aut licitos quidem, sed intemperanter: id enim manifeste falsum esse etiam Haereticis fatentur. Quod si tamen generaliter intelligere quis velit sententiam Christi, intelligenda erit, quod cibus intrans in os, secundum se praesens, & ex vi sua, non coinquinet hominem. Quo non obstante potest coinquinare ratione inobedientiae, aut scandalii, alteriusve circumstantiae; ut manifestum est exemplo veteri fructus, qui utique ex natura sua non erat malus, cujus tamen comestione contra obedientiam facta Protoperantes se & posteritatem perdidit.

71. A quibus cibis sit diebus jejunii abstinentiam. Vnus ovorum & lactiniorum quando & ubi permittitur.

Quod itaque attinet ad cibos, a quibus tempore jejunij Ecclesiastici abstinentum est, hi sunt primò & principaliter carnes (in quibus tamen potest, uti in aliis rebus, dari levitas materiae) dein ova & lactinia. In plerisque tamen Provinciis extra quadragesimam non est vetitus usus ovorum, aut usus lactiniorum, ut notant passim Doctores, & consuetudo docet. Sed neque jure communi extra illud tempus esse vetitum, Varii notant. Immo in diversis locis, ut hic in Belgio & Germania, permittitur consuetudo usum lactiniorum, etiam in quadragesima, exceptis paucis aliquot diebus, quos Episcopi solent pro suo rationabili beneplacito designare; & quidem in hac Diocesi Mechlinensi assignari solent quatuor postremi dies hebdomadae sanctae, in aliis idem, vel plures aut pauciores.

Regula observanda.

Quare pro abstinentia à certis cibis haec esto regula, Abstinentum scilicet ab iis, quorum usum tali loco, talibusque jejunij diebus, Ecclesiae consuetudo, alioquin in variis locis varia, non permittit.

72. Abstinentiam ab ovis & lactiniis an gra- viter praescribitur Ecclesiae.

Quamvis autem Fagundes & pauci alii apud Castro Palao hic diff. 3. p. 2. § 1. (cui id ipsum videtur probabile num. 6.) existimant non obligare graviter abstinentiam ab ovis & lactiniis. Oppositum tamen habet communis Doctorum consensus; quod etiam probat Castro Palao sup. Cõstat enim satis de prohibitione & dispensatione (quae prohibitionem supponit) dari solita; adeoque gravis est obligatio; supposita saltem materiae gravitate, quae utique subesse potest (etsi facile quoque subsit materiae levitas) tum junctim, tum separatim, praesertim in ovis. Neq. faver oppositae sententiae Herinx Sum. Theol. Pars 111.

tia, quod Gregorius ab Augustino Anglorum Apostolo rogatus à quibus ultra carnem in quadragesima licet abstinentum, solum responderit (ut refertur e. Denique, d. 4.) par esse, ut à praedictis abstineatur. Nam ly par non indicat solum congruum esse, ut abstineatur ab ovis & lactiniis (aliàs ne quidem esset obligatio venialis) sed significat paritatem obligationis, q. d. par est, ut dum obligamur abstinere à carnibus, etiam obligemur abstinere ab ovis & lactiniis.

Sententia negantis fundamentum dissolutionis.

Existimat nihilominus Marchant To. 2. Tract. 12. Tit. 3. q. 2. conclus. 2. diebus paucis quadragesimae, quibus juxta ipsum in memoriam velut primavæ obligationis, ex determinatione arbitraria Episcoporum abstinetur in Belgio à lactiniis; non peccare graviter utentes butyro seu lactiniis (non tamen ovis) quasi censetur levis materia, neque tanti in Belgio aestimetur. Quod eatenus saltem verum puto, quod non citò censetur gravis materia; saepe etiam adfit exculatio in carengibus oleo (quod in aliis regionibus abundat) aliisque cibis, quos tamen oportet laborare; similiter in lactinibus, oleumque non ferentibus, cui aliæ nationes assuetæ, difficilius uterentur butyro, quam Belgæ oleo. Desiderandum tamen, ut vetus disciplinae Ecclesiasticae in jejunij rigore, qui praescripta consuetudine adeò est relaxatus, postliminò restituatur.

73. Sententia Marchantii circa lactinia quoad Belgium.

In pinguedine similiter seu adipe (quod diebus sabbatinis cibi conditi possunt in quibusdam locis; quorum usus spectandus) Fagundes, & alii non faciunt difficultatem, quasi liceat iis diebus, quibus ova & lactinia. Sed praxis & sensus communis, his praesertim in locis, contrarium docet: etsi fatear facile posse subesse levitatem materiae.

74. Quid censendum de usu adipis.

Abstinentia à pluribus refectionibus, secundo loco ad jejunium requiritur. Ubi omnino refectionis, intelligitur sumptio cibi ad corpus alendum.

75. Abstinentiam à pluribus refectionibus.

Unde frequentior sumptio potus, etsi possit esse contra legem naturalem temperantiae, non tamen prohibetur lege Ecclesiastica jejunij, ut tradit D. Thomas q. 147. art. 6. ad 2. & alii communiter: quia potus ordinatur magis ad sanguinis refrigerationem, cibi distributionem, ac digestionem, quam ut alat corpus. Et licet aliquo modo nutriat, id tamen est per accidens, nec est ejus finis, ac non alit tantum, quantum cibus. Unde Ecclesia ejus non habet rationem, ut consuetudo praesens declarat.

Quid nomine refectionis intelligendum.

Potus etiam immoderatus non frangit jejunium.

Quamvis contradicat Marchant Tract. 22. Tit. 3. quest. 1. hoc usus argumento, quod immoderatus potus destruat genus jejunij, scilicet abstinentiam, adeoque ipsum jejunium; cum genere sublato tollatur species. Verum hic modus argumentandi nullus est: aliàs enim sequeretur frangi jejunium

76. Argumentum Marchantii.

*ebant oppo-
situm sen-
sientis dis-
soluitur.*

nium ab eo, qui immoderate biberet sub refectione, veluti qui pari ratione destruit rationem abstinentiae. Idemque esset de eo, qui immoderate pranderet. Immoderatus itaque potus tollit quidem sobrietatem, non tamen abstinentiam à cibo, qualem praecipit Ecclesia: quae etiam non vetat gulositatem in comedendo, quam à Deo supplicans prohibitam, solum praecipit, ut abstinetur à pluribus refectionibus, cetera relinquens regulis naturalibus abstinentiae & sobrietatis.

77.
*An sumptio
electuaria-
rum solvat
jejunium.*

Præterea juxta *D. Thomam sup. ad 3.* non solvit jejunium sumptio electuaria; quia non fumuntur ad nutritionem, sed ad digestionem, seu per modum medicamenti. Nisi quis hæc sumat in magna quantitate per modum cibi, in fraudem jejunii, ut ait *D. Thomas sup.* Similiter Ecclesia (ut ait *Sylvius quæst. 147. art. 6.*) non prohibet unum alterumve boiù panis sumere, quando bibendum est, modò eo solum animò sumatur; ne potus noceat; eò quòd tunc modicum illud magis sumatur per modum medicinae, quam cibi. Idem est de modico quod sumeretur contra vertiginem capitis, aut similem causam; quod habet potius rationem medicinae, quam cibi.

*An bolus
panis sumptus,
ne potus
noceat.*

78.
*Qui licita
si cœnula
vespertina.*

Ufus nihilominus etiam inter probos, inspiciente & connivente frequentibus hominum necessitatibus Ecclesia, praescriptus, permittit cœnulam seu collationem vespertinam, non solum ne potus noceat (prout olim fuit introducta) sed etiam alicujus alimentii causa. Ejus autem qualitas & mensura determinanda est ex eodem usu, probato à timoratis in eadem regione seu loco. Prout in Belgio diebus, quibus lactinia permittuntur, satis communiter offertur, praesertim inter saeculares (nos contentamur fructo panis) pro collatione butyrum & panis, aut etiam caseus, ficus, castaneae, amigdalae, & similes fructus. Imò plures Doctores non faciunt difficultatem in qualitate, sed in sola quantitate, permittentes etiam pisciculos, aut partem magni piscis, ut (omissis pluribus) inter Italos *Bonacina disp. ult. de Praeceptis q. 1. p. 2. n. 3.* Inter Belgas *Marchant Traict. 12. Tit. 3. q. 3. dub. 1.* cum enim (ut hic arguit) Ecclesia eam indulgeat alicujus confortationis gratia; quid refert, quo cibo, si diei accommodus sit, ea confortatio habeatur, si aequalis sit?

79.
*Quanta
esse possit.*

Ad quantitatem quod attinet, debet communi judicio esse modica (quamvis excessus, praesertim bonâ fide factus, non facile sit mortalis) quæ sit in aliis rebus, sic & in praesenti censetur quarta vel quinta pars, ordinariae scilicet refectionis ejusque; ut censet *Filiucius, Layman* & plures alii. Quævis *Castro Palao sup. s. 2. n. 7.* credens quantitatem unius libræ sufficere pro communi refectione (ex quo sequeretur non posse in collatione sumi ultra tres vel quatuor uncias alimenti; quod durum est, ut ait) cen-

seat, refectens alios Doctores, modicam esse quantitatem, quæ octo uncias non excedit. Ex quo sequeretur, posse sumi dimidiam partem communis juxta ipsum refectionis. Quod apparet satis laxum. Et a hunde refectionis communis non est paritas quantitatis in singulis, uti patet.

Notandum I. Refectionem, etsi physicè non continuatam, posse censeri unicam, si non sit moraliter interrupta. Unde qui jam inchoatam coguntur relinquere ob superveniens negotium, possunt illam ex intentione & circumstantiis eandem seu unicam, negotio absoluto complere. Quantitas verò interruptionis, habitâ ratione negotii, temporis, & animi interruptionis, prudenti arbitrio definienda est. Secus est, si ab sit causa. Tunc enim interruptio duarum v.g. horarum judicio *Sylvii sup. quæst. 1. concl. 2.* censetur non esse sine fractione jejunii; immò & horæ unius: etsi ut addit (unc forte sit solum venialis, cum ea violatio non sit tam notabilis. Sic etiam juxta Doctores possunt Ministri mentis in Monasteriis aliquid modicum prægustare ipsâ horâ communis prandii postea ab ipsis perficiendi, si ve tamquam praeservativum ne deficiant, si ve tamquam inchoationem securitatis refectionis, quæ ex intentione subnixâ rationabili causâ censetur moraliter unica.

Notandum II. Quòd etsi modici cibi sumptio extra tempus refectionis sit levis, possit tamen sæpius repetita effici gravis, & æquivalere comestioni notabili, tollereque difficultatem jejunii.

Notandum III. Quòd etsi certâ omnium sententiâ & praxi quælibet refectio, scilicet tam prima quam secunda, tertiâ, & ulterior, in carnibus faciendâ, si sit notabilis, sit graviter inhibita lege jejunii; tamen, an idem sit de tertiâ, & ulterioribus refectionibus in piscibus. Et quædam *Joannes Major, Medina, Covarruvias, Monesinos* (quæ citat *Castro Palao sup. s. 2. n. 8.*) Et sequitur *Sylvius sup. quæst. 3. Wiggers c. lucta m. 1. dub. 4. n. 26.* censent, non sine fundamento notabili, quòd sic; eò quòd simpliciter prohibitum sit plusquam semel comedere, uti plusquam semel in die nullam celebrare: quare sicut in tertiâ & ulterioribus celebrationibus graviter peccatur, sic & in tertiâ & ulterioribus refectionibus. Ac proinde, etsi impossibilis sit adæquata impletio præcepti semel violati, adhuc possibilis & debita manet pro parte restante. Quæ etiam ad finem præcepti non modicum conducere potest, ut inter alios probat *Wiggers*, apud quem, & apud *Sylvium sup.* plura videri in hanc rem possunt.

Farendum nihilominus oppositam sententiam esse passim receptam, quam communem vocat & sequitur *Castro Palao sup.* Cujus non video melius fundamentum, quàm quòd Ecclesia accommodè ad humanam fragilitatem populi indicere hoc sensu

80.
*Sufficit re-
fectionem
esse unicam
moraliter.*

*Corollarium
inde deduc-
da.*

*Modica
sumptio
extra tempus
levis, sæpius
repetita
gravat.*

81.
*Qualitas
refectionis
in
carnibus
interdicta
est.*

*Intra mē-
ses idem
de refectione
ne sit plusquam
semel.*

82.
*Opposita
sententia
communiter
recepta de-
claratur.*

sensu legem jejunii, ut solum secundam refectiorem (quã plerumque sunt homines, exceptis mechanicis, etiam extra diem jejunii citra notam abstinentiã specialis, contenti) interdixerit seu præcisè prohiberit transiliri limitem unicã refectiõnis, sicut si inhiberet transilij limitem alicujus loci; cujus transilitione sic censeretur violatum præceptum, ut de cetero non violetur ulteriori in refectiõibus progressu. Quod autem ita fecerit, suadet sensus cõmunis, & praxis, tum fidelium, qui numerum refectiõnum non explicant, tum confessoriorum, qui non interrogant. Quem admodum hæc ratio solet argui in materia Sacramentorum pendente ab institutione Christi. Quamvis mihi interdum incidat ratio admirandi, cur Ecclesia in similibus mentem suam (à qua cardo totius rei pender) non manifestè declaret. Confirmatur: quia dispensati seu exculati à jejuniõ ob senium seu debilitatem aut laborem, censentur posse refici toties quoties, quamvis causa id non postulet; utique idcirco, quod sensus communis sit jejunii lege prohiberi præcisè excessum ultra limites secundã refectiõnis.

Limitatur autem communiter hæc sententia à Doctoribus (quos refert Castro Palao num. 9.) ut non procedat in casu, quo ex ignorantia seu inadvertentia quis secundam refectiõnem sumpserit, utpote quã non sit jejunii transgressio. Sed contrã facit, quod juxta hos Doctores non nisi secunda refectio sit prohibita, adeoque observantia præcepti facta sit impossibilis, non obstante ignorantia. Quare ex hoc ipso posset proximè præmissa sententia impugnari; aut certe cum Layman, Bonacina (quos citat & sequitur Castro Palao sup.) consequenter non est prædicta limitatio admittenda.

Dubitat, an qui mandè jentavit, ignorans esse diem jejunii, vel ob iter pedestrè, quod postmodum impeditur, possit horã consuetã prandere, seu le gerere ac si nil cõdidisset? Affirmant Varii, & probabile censent Hessius l. 4. c. 2. dub. 3. Sed omnino censendum est taleni, si absque gravi incommo- do possit, debere jejunium servare, sive cõputando jentaculum pro collatione, si non fuerit nimis excessivum, & prandium differendo in vesperam, sive jentaculum, si fuerit iusta refectio, computando pro prandio, & vesperi sumendo collationem. Suppositã tamen notabili difficultate, non est æquum, ut talis fraudetur permisã ceteris commoditate, aut plus iis gravetur. Fortassis etiam posset, quod iusta refectiõni defecit in jentaculo, supplerè in collatione abundantiori; uti ratio videtur dictare.

Quod attinet ad tempora jejuniorum, quã hodie cadunt sub præceptum, ea communiter satis nota sunt, videlicet dies quadragesimã (exceptis dominicis, quibus abstinentium à cibis vitatis) quatuor tempo-

rum, Vigiliarum (quã si venerint in Dominica, præveniuntur in sabbato) Natalis Domini, Assumptiõis B. Mariã, & omnium Apostolorum (exceptis Vigiliis SS. Joannis Evangelistã, ac Philippi & Jacobi) spectato jure communi c. 1. & 2. de observat. jejunior. Quibus ex universali consuetudine jungendã sunt Vigiliã Pentecostes, SS. Joannis Baptistã (cujus vigiliã incidente in festum Corporis Christi, est jejunium die immediatè præcedenti anticipandum ex decreto Urbani VIII. Concl. Cum evenire) Laurentii, & Festi omnium Sanctorum. Ex consuetudine verò particularium Ecclesiarum plura vel pauciora jejunia obligant.

Et specialiter in I. Synodo Provinciali Mechliniensis Tit. de Jejunio c. 1. non enumerantur pro Provincia obligantes vigiliã Apostolorum jejunandã, nisi SS. Petri & Pauli, Matthæi, Simonis & Judæ, atque Andræ. De quibus & aliis Vigiliis ibidem adjunctis dicitur, quod sint ab universis observari, nec legitime excusatis, sub periculo peccati mortalis jejunandã. Deinde hortatur Synodus Fideles, ut in locis, ubi plura vel strictius observata fuerint, ipsam consuetudinem observent. At Synodus Mechliniensis l. 1. Tit. de festis & jejunio c. 3. declarat esse jejunia per totam Provinciam servanda in I. Synodo Mechliniensis plenè enumerata, ita tamen, ut in locis, ubi vel plura, vel strictius observata fuerint, mandet Synodus, ut ipsa consuetudo observetur. Abstinentia à carnibus obligat in feris sextis & sabbatis: præterquam quando Natale Domini in alterutram diem incidit. In Provincia quoque Mechliniensi est licitus usus carniũ in sabbatis inter Nativitatem Domini & Purificatione Deiparæ inclusivè sumptam; quod tempus vocant puerperium D. Virginis. Oppositum tamen statuitur in Synodo Buscoduncensi Tit. 2. c. 11. Ubi etiam cap. 9. pro locis ab Ultrajectensi & Leodiensi Diocesi dismembratis declaratur obligatio juris communis, quoad jejunia in Vigiliis Apostolorum.

In festo S. Marci & Triduo rogationum non viget hodie saltem obligatio perfecti jejunii (esto videatur olim viguisse in Triduo prædicto ex Concilio Aurelianensi relato c. Rogationes, de Consecrat. d. 3.) sed imperfecti, scilicet abstinentiã à carnibus, prout in sextis feriis. Eius tamen adipis, qui quibusdam locis permittitur diebus sabbatinis, non est ad istos dies extendendus, nisi suppositã pariter in loco præscriptã consuetudine. Horam etiam refectiõnis istis diebus prævenire, non est per se peccatum. Servanda tamen statuta Synodalia, & consuetudines speciales; prout Synodus Mechliniensis l. sup. c. 2. statuit, ut jejunetur usque ad prandium saltem. Quamvis hujusmodi consuetudines aut ordinationes non semper sint obligatoriã, saltem graviter;

83. Quadam illius limitatio discutitur.

84. Quid faciendum ei, qui die jejunii mandè bonã fide jentaculum sumpserit.

85. Tempora jejuniorum specificantur.

86. Quã jejunia sint in Provincia Mechliniensis observanda.

In puerperio B. Virginis quã licet usus carniũ in abbato.

87. Quid statuendum de abstinentia in Litanis Majoribus & Minoribus.

prout ex sensu ipsorum fidelium cognosci potest & debet.

88. *Qui possit per Episcopum aut Episcopali potestate praeditis transferri dies jejunii.*

Notant autem veteri Doctores Episcopum (idem est de aliis habentibus similem in suis jurisdictionem) posse ex causa legitima transferre pro sua plebe jejunium in alium diem, prudenter gerendo negotium Ecclesiasticae legis, cujus sunt velut executores, ac praeveniendo plura peccata in transgressionibus committenda: v. g. si incidat in diem dedicationis apud plebem magis festiva, vel Bacchanalium.

89. *Quinam obligentur generaliter lege jejunii. Notanda circa adolescentem minores 21. annis, & jejunio excusatos.*

Lege Ecclesiastica jejunii, quatenus prohibente abstinendam à cibis vitatis, obligari omnes fideles Christianos usu rationis praeditos, certum est apud omnes Doctores. Quatenus autem prohibet plures refectiones, non adstringit pia Mater Ecclesia eos, qui necdum compleverunt annum aetatis vigesimum primum (quae nimirum aetas frequentiore indiget alimento) uti quoque usus & sensus communis Doctorum indubitatum facit. Consultissimum tamen est, ut juvenes se ad jejunium exercent juxta modum aetatis suae, ac determinationem confessarii (quae non est obligatoria, ut patet) praesertim ii, qui pubertatem excesserunt: aetas enim illa lascivis carnis saepe solet esse valde subiecta, quae saluberrime jejuniis constringitur. Sic etiam paulatim assuescendo jejuniis, adveniente obligationis tempore facilius praecipuum exequantur.

Possunt excusari voto adstringi ad jejunia, suntque professi adstricti ad jejunia regula, non tamen omnia Ecclesiae.

Posunt tamen adolescentem juniores sepe votum obligare ad arcta jejunia. Prout Franciscani in minori aetate professi obligantur ex Regula ad plurima jejunia, & ipsam quadragesimam Resurrectionis, etsi non ad cetera Ecclesiae jejunia in Regula nequaquam expressa.

Causae excusantes à jejunio solent reduci ad triplicem titulum, scilicet impotentiae, laboris, pietatis. Quibus adjungi potest quartus, scilicet rationabilis dispensatio.

90. *Qui tituli excusent à jejunio. Quinam excusentur titulo impotentiae.*

Titulo impotentiae excusantur infirmi, item convalescentes & debiles, accedente praesertim judicio medicorum: insuper mulieres praegnantēs & lactantes, & pauperes qui non habent iustam refectionem. His annumerari solent senes ipsa enim senectus morbus est, & quidem incurabilis. Alii porro citius, alii ferius senescunt. Facendum tamen cum Doctoribus passim, sexagenarios, veluti in aetate valde deficiente, & mediā senectā constitutos, ordinariē saltem excusari à jejunio, ac praesumi eos non posse jejunare, si contrarium non constat. Immo Doctores gravissimi & plurimi excusant omnes indiscriminatim, etsi videantur robustioris complexionis; cuiusmodi nimirum vigor plerumque est fallax & incertus. Et pro hoc allegat *Marchus To. 2. Tribun. Tr. 12. Tit. 3. q. 4.* ex *Hieronymo Llamas* generalem declarationem vivā voce factam à Pio V. ob ea nimirum, quae sunt

per se, & ut plurimum. Immo idem *Marchus sup.* & plures alii id ostendunt ad jejunia Regulae. Quod difficile videtur in casu, quo satis constaret de viribus & facultate jejunandi citra considerabile naturae incommodum: prout interdum contingere solet.

Laudabile valde (quod docet experientia) Sexagenarios nostros, immo Septuagenarios, ac usque ad decrepitā aetatem, si alia infirmitas non obstet, cum alacritate & spiritus fervore magnam partem anni in Ecclesiasticis & Regularibus jejuniis transigere, solo frusto panis in collatione contentos Superioribus tamen incumbit invigilare, ut discretē horum indigentis (si quae timeantur subesse) provideatur.

Titulo laboris excusantur omnes, qui duriori labore suo vigitant, cum quo scilicet non potest bene jejunium consistere. Tales sunt Agricola, Fabri serrarum vel lignarii, Camentarii, Fullones, Coriarii, Praelum typographicum prementes, & plerique alii mechanici. Quod *Bonacina disp. ult. de Praeceptis q. 1. p. ult.* & alii, quos citat, extendunt etiam ad alios dies, quibus isti non laborant, v. g. dies festos intermedios, quando juxta prudens judicium ipsi exigat labor praecedens vel secutus. Nec refert, utrum divites sint an pauperes: quia hoc ipso quod ex officio laborant, possunt aequē diebus jejunii ac aliis laborare, & consequenter tunc non jejunare, modo revera laborem subeant, ut declaravit *Eugenius IV.* teste *Sylvestro V. jejunium q. 9. Navarro c. 21. n. 16.* & aliis. Aliqui tamen, quorum labor est levis (ut Sartores, Pictores, Barbitonfores, & similes) communi sententiā non excusantur à lege jejunii: quidquid Nonnulli indiscriminatim excusent omnes artifices ob praefatam declarationem Eugenii IV. quae nimirum, veluti rationabilis, censenda est aliorum Doctorum judicio respicere Mechanicos prioris generis; nisi adsit alius titulus, paupertatis v. g. unde deficiat iusta refectionis.

91. *Quinam excusentur titulo laboris.*

Excusantur similiter, qui damni vitae, aut notabilis lecri gratia laborant, etiam si aliā laborare non soleant; sicut quando mercatores ad nundinas proficiscuntur pedibus, vel ad alia negotia, quae saltem commode differri non possunt. Censeturque communiter sufficere iter quatuor aut quinque miliarium nostratium, quae conficiunt duodecim vel quindecim miliaria italica: eod quod labor talis itineris censetur notabilis, & naturae non modicum defatigativus. Quamvis Nonnulli statuunt sincerum ac prudens arbitrium, attentō hic & nunc naturae defectu, pro regula.

Titulo pietatis excusantur, qui operibus misericordiae spiritualibus vel corporalibus incumbunt, cum quibus non queunt jejunare. Item excusantur Concionatores, legentes in scholis, visitantes infirmos, Sacramenta

92. *Qui excusentur titulo pietatis.*

cramenta administrantes & similes, si suum officium cum jejunijs bene exercere nequeant. Ecclesia enim ita præcipit jejunium, ut opera magis necessaria & præstantiora non velit impedire, quando cum illis non consistit jejunium. Cavendum tamen, ne quis laboris vel operis pietatis occasionem caperet, dumtaxat in fraudem jejunii, ut locum non habeat illud Psal. 26. Et mentita est iniquitas sibi.

Obseruandum verò, ea, quæ diximus de exemptione à jejunijs, esse intelligenda potissimum quoad abstinentiam à secunda refectioe, non ita quoad abstinentiam à cibis prohibitis. Quando tamen foret evidens necessitas, liceret quoque cibis vetitis uti; & quidem per se loquendo, absque alia superioris dispensatione. In dubio autem necessaria est dispensatio.

Titulus itaque postremus excusationis in casu quo aliquando lex obligaret, est, dispensatio data ex rationabili causa. Eaque providè dari potest ad causam, si fortè causa se solà (ut sufficere putatur) non sufficiat. Potestas autem dispensandi ob casus creberrimos est etiam pœnes parochos, saltem in absentia Episcopi, & respectu Religiosorum pœnes Prælatos regulares, ut passim notant Doctores.

Pro fine notandum, quibus esus carnijs concessus est ob infirmitatem aut debilitatem, eisdem etiam cœteri concessam secundam refectioem. Secus si usus carnijs concessus sit, eò quòd natura à piscibus abhorreat, vel quia pisces putantur nocere temperamento: tunc enim non subest ratio quare plures refectioes concederentur.

QUESTIO VI.

De Partibus Potentialibus Temperantia, Vitijs Oppositis.

96. **E**XPRUNCTA in antecedentibus continentia, & consequenter opposita incontinentia, ex hoc numero, veluti partibus integrantibus aut subjectivis castitatis & luxuriæ, restat mansuetudo, eique affinis clementia, & multiplex modestia.

Mansuetudo est, virtus, quæ moderatur iram juxta rationis præscriptum. Unde facit, ut homo oblati occasione irritantibus non irascatur, aut ut iram comprimat, ne prorumpat ultra, quam deceat. Facit etiam, ut ira excitetur dum ratio exigit, ut audacia proximorum coequeatur, delicta corrigantur, ne accrescant &c.

97. Ira enim, quæ definitur appetitus vindictæ, per se indifferens est ad bonam & malam, & vocari solet satellitium viri seu rationis; quod nisi adhibeatur in malo propulsando, sæpe eadem contra rationem cedetur. Unde est defectus iræ vitio-

sus, mansuetudini oppositus, qui dicitur nimia iræ vacuitas; quæ eatenus solum est peccatum, quatenus defectu iræ non opponimus nos malo quando & quantum oportet. Quare si ira modum rationis non excedat, sed ei conformetur, est bona. De qua Psal. 4. dicitur: Irascimini, & nolite peccare. Et de Christo Marci 3. dicitur: Circumspiciens illos cum ira.

Neque omnem iram improbat Christus dicens Matth. 5. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Loquitur enim de ira, quæ tendit ad homicidium; utpote complens ibidem præceptum, Non occides. De qua etiam ibidem, prosequitur dicens: Qui dixerit fratri suo, racha &c. scilicet ex ira, quæ mortem ipsius desiderat. Ita Lessius c. 4. dub. 4. ex D. Thoma q. 158. art. 5. ad 3. Si itaque ira modum excedat, dicitur iracundia, vitium capitale mansuetudini oppositum per excessum, ex parte iræ scilicet, quæ per mansuetudinem moderanda, limites excedit. Alioquin iracundus in mansuetudine potius deficiere, quam excedere videtur.

Dupliciter autem potest modus excedi. Primò, si appetatur injusta vindicta, v. g. punitio immerita vel nimia, vel contra, vel præter ordinem juris, v. g. inferenda à privato aut incompetente iudice. Estque peccatum grave ex genere suo; et si fiat veniale ratione imperfecti consensûs, aut levitatis materiæ. Quare ira recensetur inter mortalia opera carnis ad Gal. 5. Interdum autem irascitur homo etiam contra inanimata, quærens quasi vindictam, ubi vindictæ nullus est sensus, v. g. contra calammum malè scribentem quem collidit iratus; ut pulchrè observat Augustinus Epist. 115. Et 14. de civit. c. 15. Illic tamen quædam etiam quasi ulciscendi libido est, & nescio quæ, ut ita dixerim quasi umbra retributionis, ut qui mala faciunt, mala patiantur, ut loco posteriori ait Augustinus.

Secundò potest excedi ex parte ipsius commotionis, quæ nimia & inordinata sit, etiam independentè ab appetitu propriæ vindictæ. Sic animi plures animo, atque etiam exterius turbantur & commoventur ex occasione aliqua vera vel apprehensâ irritationis acceptâ. Quæ quidem inordinatio juxta receptam D. Thoma q. 158. art. 2. & 3. sententiam est solum peccatum veniale, si absit periculum scandali, graves contumeliæ, convicia, seu blasphemias &c. quod quidem regulariter admittendum est. Nihilominus excessus in quibusdam adeò enormis est, ut hominem sensu vel ratione privet, aut motus enormes in corpore exciter quoad spumas, membrorum contorsiones, & similia ferina symptomata, adeò ut nomen insanias aut furoris mereatur; estque supposito sufficienti consensu, etiam seclusis gravissimis malis extrinsecis inde natis oriri, juxta Marchant. Tr. 2. Tribun.

98. Quæ ira graviter culpetur Matth. 5.

98. Quæ ira graviter culpetur Matth. 5.

98. Iracundia, vitium capitale mansuetudini oppositum, quo sensu per excessum.

98. Dupliciter exceditur in ira. Primò ex parte vindictæ.

98. Estque ex genere grave peccatum.

99. Secundo ex parte commotionis.

99. Estque regulariter veniale.

99. An aliquando mortale.

93. Excusationes præmissæ qui non respiciant cibos vetitos.

94. Qui denique ratione dispensationis.

95. Panes quos se potestas dispensandi.

95. An dispensatus in carnijs censetur dispensatus in secunda refectioe.

96. Quid mansuetudo & quod ejus spiritus.

97. Quid ira. Quando sit mala, quando bona.

97. Ira vacui-